

Het stadsrecht van Beverwijk

Stadsrechten waren in het middeleeuwse Europa bijzondere rechten en privileges die aan een plaats werden toegekend. Hoewel onder de stadsrechten vaak meerdere rechten (zoals marktrecht, tolrecht en het recht om stadsmuren te bouwen) worden verstaan, ging het in essentie om het recht van de stad op eigen rechtspraak. Aan burgers werd het recht verleend hun zaak te bepleiten voor een rechtbank van "gelijken" in plaats van onderworpen te zijn aan het recht van de landheer. Feitelijk is er dus sprake van stadsrecht en niet van stadsrechten. In een afzonderlijk privilege kon ook het recht op wetgeving (keur) worden verstrekt en het recht om de eigen schout en stadsbestuurders te benoemen.

's-Hertogenbosch kreeg in 1184 stadsrechten van graaf Godfried III van Leuven. In 1245 ontleende Haarlem zijn stadsrecht aan dat van 's-Hertogenbosch. Het Haarlemse stadsrecht is vervolgens overgenomen door Delft (1246) en Alkmaar (1254). Daarmee was de verspreiding van het Brabantse recht nog niet voltooid. De stadskeur voor Medemblik van 1289 is afgeleid van die voor Alkmaar. Zij geeft alle bepalingen uit het Alkmaarse voorbeeld in dezelfde volgorde weer, met inbegrip van de voor het eerst in de Alkmaarse tekst voorkomende varianten. Eén bepaling, te weten artikel 71, is nieuw. Als voorbeeld diende het kladontwerp van de Alkmaarse oorkonde. Dat blijkt uit de aanwezigheid in de Medemblikse keur van een zinsnede die in de latijnse tekst van de Alkmaarse keur ontbreekt, daarentegen wèl in de Haarlemse tekst voorkomt en ook, zij het gebrekkig, in een van de twee Hollandse vertalingen van de Alkmaarse wordt weergegeven. Het betreft de woorden *vel nisi per scabinos eum convincat* in artikel 14; vgl. II, p. 274 regels 6-7 (Haarlem), en p. 711 kol. T regel 6 (Alkmaar). Die woorden stonden in het Alkmaarse kladontwerp kennelijk op een wat onopvallende plaats, mogelijk waren ze in de marge bijgeschreven nadat men ze aanvankelijk abusievelijk had overgeslagen waardoor de vervaardigers van alle ons overgeleverde Alkmaarse afschriften evenals de vertaler ze over het hoofd konden zien. Alleen de Alkmaarse vertaler en de man die in 1289 in Alkmaar een afschrift ten behoeve van de burgers van Medemblik kwam halen merkten de passage in kwestie op en namen haar over. Op 11 november 1298 diende de Medemblikse keur op haar beurt weer tot voorbeeld van de in dat jaar aan de burgers van Beverwijk toegekende stadskeur en nog weer een jaar later voor de stadskeur van Rotterdam. Het Beverwijkse stadsrecht maakt dus deel uit van wat wel de Brabants-Hollandse stadsrechtfamilie wordt genoemd.

Het ridderzegel van Jan I, graaf van Holland (1296-1299) is vervat in het monument voor tolvrijdom en stadsrecht op de Breestraat.

-Que geruntur in tempore ne lapsu temporis dilabantur, convenit ut scripturarum memorie ac ydoneorum virorum testimonio commendentur-

-Het past om de dingen die in de loop van de tijd voorvallen aan het geheugen van geschriften en aan de getuigenis van betrouwbare mannen toe te vertrouwen opdat ze niet met het verstrijken van de tijd verdwijnen-

De bovenstaande Latijnse tekst is een van de inleidende alinea's van het stadsrecht van Beverwijk.

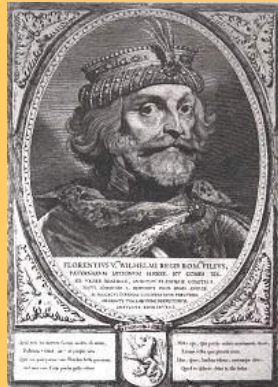
Het monument is 31 mei 2002 aangeboden aan de Beverwijkse bevolking door Aannemingsbedrijf Johan de Bie B.V., Van Egmond Beverwijk B.V. en Van Vuuren Wegenbouw ter gelegenheid van de herinrichting van de Breestraat.

Vbnb Monument op de Breestraat, getekende versie, origineel zegel

Op 19 juni 1276 kreeg Beverwijk van graaf Floris V van Holland het recht een weekmarkt te houden. Na de dood van Floris V in 1296 keerde diens jonge zoon Jan I van Holland terug van het hof van Eduard I van Engeland waar hij opgegroeid was. Jan I van Holland werd geboren in 1284 en was graaf tot zijn overlijden te Haarlem op 10 november 1299. Jan I werd direct na zijn geboorte verloofd met Elisabeth, de dochter van Eduard I van Engeland met wie hij op 13-jarige leeftijd trouwde. Hij was 12 jaar toen hij graaf werd en 15 jaar toen hij stierf.

Eduard I van Engeland stelde Wolfert van Borssele met Jan III van Renesse aan als regent. Wolfert probeerde deze in diskrediet te brengen bij Jan I, dit lukte niet helemaal in zijn voordeel. Wel wist hij eigen bezit te vergroten door zich te laten belenen met Woerden, Beverwijk en Oudewater. Hij wendde zijn invloed op de jonge graaf aan om stadsrecht te verkrijgen voor Beverwijk. Dat lukte. In 1298 verleende de jonge graaf het stadsrecht aan Beverwijk.

Van graaf Floris V van Holland in 1276 het marktrecht en van zijn zoon, graaf Jan I van Holland, in 1298 het stadsrecht.